

Дерев'янюк Б.В. Правове стимулювання економії природних ресурсів в Україні. *Розвиток підприємництва в Україні: економіко-правове забезпечення. Матеріали міжнар. наук.-практ. (13-14 грудня 2007 р., м. Львів) / Відп. ред. д.е.н., проф. О.Є. Кузьмін. Львів: НВФ „Українські технології”, 2007. С. 77–80.*

ПРАВОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЇ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

Дерев'янюк Б.В.,
завідувач кафедри господарського та екологічного права
Донецького юридичного інституту ЛДУВС

Зараз у світовій та вітчизняній економіці триває тенденція постійного підвищення цін і тарифів на більшість товарів і послуг. Безумовно, що причини цього можуть бути суб'єктивними (політичний фактор, тенденції очікування, штучний вплив на ринкову кон'юнктуру в окремому невеликому регіоні тощо). Однак вплив суб'єктивних факторів є нетривалим (рекордний за часом і територією вплив суб'єктивних факторів пережила економіка СРСР). А найбільший вплив на зростання цін і тарифів у світовій економіці чинять об'єктивні фактори, пов'язані з обмеженістю природних ресурсів і корисних копалин на планеті Земля. За прогнозами вчених з різних країн в середньому корисних копалин залишилося менше ніж на сто років. При цьому, найбільш затребуваними для світової економіки є вуглеводні – нафта, газ, вугілля. У свою чергу, серед них найбільш важливим для транспорту і промисловості є нафта. А її світових запасів залишилося у приблизно на двадцять років. Так само, розвиток економіки вимагає більшого споживання деревини. Натомість вирубування лісів у північній Африці, Південній Америці та в інших регіонах світу (в Україні – у Карпатах і поліссі) призводить до швидкої зміни клімату і природних катаклізмів.

Отже, обмеженість природних ресурсів в умовах зростаючої кількості населення світу вимагає розроблення і запровадження певної загальносвітової стратегії виживання разом з економією корисних копалин та інших ресурсів. Зараз у світі існують дві основні стратегії, застосування яких дозволить людству певний час не відчувати обмеженість світових ресурсів. Про першу стратегію, що розкриває зворотній бік теорії «золотого мільярду», відкрито не йдеться у літературі (особливо у науковій). Вона передбачає можливість виживання людства шляхом штучного підтримання його чисельності на рівні приблизно одного мільярда осіб. За цією

Деревянко Б.В. Правове стимулювання економії природних ресурсів в Україні. *Розвиток підприємництва в Україні: економіко-правове забезпечення. Матеріали міжнар. наук.-практ. (13-14 грудня 2007 р., м. Львів) / Відп. ред. д.е.н., проф. О.Є. Кузьмін. Львів: НВФ „Українські технології”, 2007. С. 77–80.*

теорією приблизно в сучасній кількості має залишитися населення США, Канади, країн Західної Європи, Ізраїлю та Японії. В інших країнах має залишитися рівно стільки осіб, скільки достатньо для обслуговування шкідливого виробництва, яке є в цих країнах. Вважаємо, зазначене відповідає на питання, чому дана стратегія виживання людства є завуальованою для більшості людей світу і не відповідає стратегічним інтересам України. Якщо цю стратегію можна визначити як екстенсивний шлях розвитку, то друга стратегія має більш виражений інтенсивний характер. Вона поряд із запровадженням режиму економії передбачає застосування замкнутого кола у використанні окремих ресурсів і речовин, винахід екологічно безпечніших за існуючі джерел енергії тощо.

Безумовно, друга стратегія є гуманнішою і прогресивнішою з точки зору захисту навколишнього природного середовища. Саме ця стратегія відображає інноваційний шлях розвитку світової економіки, і саме на її реалізацію повинні спрямовуватися науково-технічний потенціал, природні і фінансові ресурси.

Названа проблема не обходить Україну, адже власних вуглеводнів (особливо рідких) нам не вистачає вже сьогодні. Тому зараз з'являються пропозиції за аналогією із країнами Західної Європи та Японії використовувати біопаливо, отримане на основі рослинної сировини. Однак, якщо у Західній Європі робляться конкретні кроки у цьому напрямку, то у нас ситуація залишається на рівні пропозицій. До того ж, використання біопалива дозволить лише тимчасово вирішити проблему нестачі енергоносіїв. Тому зараз необхідно більше уваги приділяти не використанню біопалива, а розробці та виконанню програми використання альтернативних джерел енергії. У першу чергу слід розробляти і реалізовувати проекти, спрямовані на акумулювання електричної енергії з невичерпуваних джерел (енергії течії річок, морської течії, енергії морських припливів та відливів, енергії Сонця, енергії вітру та ін.), а електричну енергію використовувати оминаючи процес горіння. Завдяки цьому при отриманні енергії та її використанні в атмосферу не будуть виділятися оксиди вуглецю. З метою

Дерев'яно Б.В. Правове стимулювання економії природних ресурсів в Україні. *Розвиток підприємництва в Україні: економіко-правове забезпечення. Матеріали міжнар. наук.-практ. (13-14 грудня 2007 р., м. Львів) / Відп. ред. д.е.н., проф. О.Є. Кузьмін. Львів: НВФ „Українські технології”, 2007. С. 77–80.*

використання енергії з альтернативних джерел у розвиток законів України «Про альтернативні види рідкого та газового палива» від 14 січня 2000 року і «Про альтернативні джерела енергії» від 20 лютого 2003 року нами було запропоновано проект загальнодержавної програми, спрямованої на використання альтернативних джерел енергії в Україні. У проекті цієї програми визначено її мету, відповідальні органи та виконавців, строк та етапи виконання, джерела фінансування та засоби регулюючого впливу держави на суб'єкти господарювання, спрямовані на досягнення мети програми. Якнайшвидше затвердження такої програми дозволить за кілька років оминати етап використання біопалива і перейти до більш екологічно та економічно вигідного способу отримання енергії.

Однак лише використання енергії з альтернативних джерел без ощадливого ставлення, застосування прогресивних інноваційних технологій, економії інших природних ресурсів для стабільного розвитку України й усього світу на сьогодні є недостатнім. Тому іншим нагальним завданням є розроблення законодавчого забезпечення режиму тотальної економії природних ресурсів – корисних копалин, продуктів рослинного і тваринного походження. При цьому забезпечення даного режиму має полягати й у площині цивільного права. В умовах сучасної глобалізації та обмеженості ресурсів співвідношення публічних і приватних інтересів об'єктивно буде перерозподілятися у бік перших навіть у приватно-публічній галузі права. Сучасна ситуація вимагає, щоб у нових нормативних актах, які визначатимуть особливості користування природними ресурсами у побуті, плата визначалася у прогресії до кількості спожитого.

Розвиток господарського законодавства, на нашу думку, має здійснюватися у бік прийняття нормативно-правових актів, спрямованих на підвищення відповідальності за завдання шкоди екології, за використання суб'єктами господарювання застарілих технологій, за неекономне використання природних ресурсів тощо. Однак крім санкцій дійовим засобом, спрямованим на економію природних ресурсів, є застосування до підприємств, установ, організацій, які у

Дервянко Б.В. Правове стимулювання економії природних ресурсів в Україні. *Розвиток підприємництва в Україні: економіко-правове забезпечення. Матеріали міжнар. наук.-практ. (13-14 грудня 2007 р., м. Львів) / Відп. ред. д.е.н., проф. О.Є. Кузьмін. Львів: НВФ „Українські технології”, 2007. С. 77–80.*

виробничому процесі використовують енергію, отриману з альтернативних джерел, усього арсеналу основних засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання, названих статтею 12 Господарського кодексу України. А загалом підняти Україну до провідних за рівнем розвитку економіки країн світу можливо шляхом розроблення й одночасного введення в дію норм господарського, цивільного, адміністративного і кримінального законодавства, спрямованих на одночасне стимулювання громадян та суб'єкти господарювання до економного користування енергетичними та іншими природними ресурсами і посилення відповідальності за їх надмірне використання й застосування застарілих технологій і обладнання громадянами у побуті й суб'єктами господарювання в економіці, а також за порушення посадовими особами суб'єктів господарювання та громадянами України й іноземцями адміністративного і кримінального законодавства, більш суворого за чинне.